

جرایم انتخاباتی

داکتر غلام حیدر علامه^۱

درآمد

افغانستان این روزها در آستانه برگزاری یکی از مهم ترین پدیده های مردم سالاری، یعنی انتخابات ریاست جمهوری، به سر می برد. مردم سرزمین ما مصمم اند تا به حاکمیت خویش، بر طبق ماده چهارم قانون اساسی، نمود عینی بخشند. این ماده می گوید: «حاکمیت ملی در افغانستان به ملت تعلق دارد که به طور مستقیم یا توسط نمایندگان خود آن را اعمال می کند». و این بار یعنی انتخابات ریاست جمهوری، نوبت اعمال حاکمیت مستقیم مردم می باشد.

یکی از عوامل مهم در تعیین سرنوشت انتخابات، وجود قوانین انتخاباتی یا نظام انتخاباتی کارآمد و رسیدگی عادلانه و منصفانه به جرایم انتخاباتی می باشد.

در این نوشتار، «جرایم انتخاباتی» در سه نظام انتخاباتی یعنی قانون جزای نمونه، قانون جزای آلمان و قانون انتخابات افغانستان مورد بررسی مقایسه ای قرار گرفته است تا در پرتو آن نقاط ضعف و قوت قوانین انتخاباتی ما آشکار گردد، به این امید که در آینده بتوانیم به یک نظام انتخاباتی کمتر بی عیب و نقص دست یابیم.

---

۱. دکترای حقوق جزا و جرم شناسی، استاد دانشگاه در مقطع ماستری و لیسانس، دارای تألیفات متعدد در رشته ی حقوق.

یک) جرایم انتخاباتی در قانون جزای نمونه

لازم به توضیح است که قانون جزای نمونه^۲ قانون جزایی است که به ابتکار انستیتوت بین‌المللی صلح امریکا و توسط برجسته‌ترین استادان حقوق جزا از سراسر دنیا، به‌عنوان یک قانون نمونه و الگو برای کشورهای که در دوران بازسازی پس از جنگ به‌سر می‌برند، نوشته شده است. تا در تدوین قوانین جزایی خویش از این «قانون نمونه» که آخرین دستاوردها و پیشرفت‌های علمی در حقوق جزا را در خود جای داده است، بهره گرفته و قوانین خویش را بر آن اساس تنظیم نمایند. در اهمیت این «کود نمونوی» برای ما همین بس که افغانستان نیز در شمار کشورهای پس از منازعه^۳ قرار دارد.

قانون جزای نمونه اعمال ذیل را به‌عنوان جرایم انتخاباتی بر شمرده است:

۱- جلوگیری از حق رأی‌دهی

تعریف جرم:

شخص آن‌گاه مرتکب جرم جلوگیری از اجرای حق رأی‌دهی می‌شود که اعمال ذیل را انجام

دهد:

در اجرای وظایفی که به منظور برگزاری انتخابات به وی سپرده شده است، به قصد جلوگیری از رأی‌دادن دیگری،

الف- نام وی را در لیست رأی‌دهندگان ثبت نکند.

ب- نام فردی را از لیست رأی‌دهندگان حذف کند.

ج- یا به هر طریق دیگری، از اجرای حق رأی‌دهی یک فرد، جلوگیری نماید.

مجازات:

الف- مجازات جرم جلوگیری از حق رأی‌دهی، حسب احوال، یک تا پنج سال حبس

می‌باشد.

ب- محکمه در صورت لزوم دید، می‌تواند شخص مذکور را به جزای نقدی نیز محکوم

نماید.

۲- نقض تصمیم آزادانه رأی‌دهندگان

تعریف:

شخص مرتکب جرم نقض تصمیم آزادانه رأی‌دهندگان شمرده می‌شود، هرگاه اعمال ذیل را

2. Model Penal Code

3. Post Conflict Countries

انجام دهد:

الف- در جریان انتخابات،

ب- فردی را مجبور سازد که:

۱- رأی دهد،

۲- رأی ندهد،

۳- رأی باطل بدهد،

۴- به نفع یا علیه یک شخص خاص رأی دهد.

ج- با استفاده از زور، تهدید جدی، پرداخت رشوه، حيله و فریب یا هر شیوه غیرقانونی دیگر، فردی را وادار به انجام اعمال یادشده نماید.

مجازات:

الف- مجازات جرم نقض تصمیم آزادانه رأی دهندگان، حسب احوال، یک تا پنج سال حبس می باشد.

ب- محکمه در صورت لزوم دید، می تواند شخص مذکور را به جزای نقدی نیز محکوم نماید.

۳- سوء استفاده از حق رأی دهی

-تعریف:

شخص، در صورتی مرتکب جرم سوء استفاده از حق رأی دهی شمرده می شود که در جریان یک انتخابات:

الف- به نام شخص دیگری رأی دهد، یا

ب- با وجود آن که یک بار رأی داده است، بار دیگر هم رأی دهد.

-مجازات:

الف- مجازات جرم سوء استفاده از حق رأی دهی، حسب احوال، یک تا پنج سال حبس می باشد.

ب- محکمه در صورت لزوم دید، می تواند شخص مذکور را به جزای نقدی نیز محکوم نماید.

۴- نقض اصل سرّی بودن رأی دهی

-تعریف:

شخص، در صورتی مرتکب جرم نقض اصل سرّی بودن رأی دهی، شمرده می شود که:

الف- با استفاده از زور، تهدید جدی، پرداخت رشوه، حيله و فریب یا هر شیوه غیرقانونی دیگر،

ب- از فردی بخواهد که محتوای رأی خویش را آشکار نماید که به چه کسی رأی داده‌است.

-مجازات:

الف- مجازات جرم نقض اصل سرّی بودن رأی دهی، حسب احوال، یک تا پنج سال حبس می‌باشد.

ب- محکمه در صورت لزوم دید، می‌تواند شخص مذکور را به جزای نقدی نیز محکوم نماید.

۵- خرید و فروش آراء

-تعریف:

(۱) شخص در صورتی مرتکب جرم خرید رأی شمرده می‌شود که:

الف- به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم، دادن یک منفعت ناروا را به فردی دیگر یا طرف ثالث یا نهادی ثالث، وعده دهد، پیشنهاد نماید، یا اعطاء نماید.

ب- به منظور این که:

۱- شخصی رأی دهد،

۲- از دادن رأی خودداری نماید،

۳- رأی باطل بدهد،

۴- به نفع یا علیه یک شخص خاص رأی دهد.

(۲) شخص در صورتی مرتکب جرم فروش رأی شمرده می‌شود که:

الف- به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم، یک منفعت ناروا را برای خودش یا طرف ثالث یا نهاد ثالث، درخواست نماید یا بپذیرد.

ب- به منظور این که:

۱- شخصی رأی دهد،

۲- از دادن رأی خودداری نماید،

۳- رأی باطل بدهد،

۴- به نفع یا علیه یک شخص خاص رأی دهد.

مجازات:

الف- مجازات جرم نقض اصل سرّی بودن رأی دهی، حسب احوال، یک تا پنج سال حبس می باشد.

ب- محکمه در صورت لزوم دید، می تواند شخص مذکور را به جزای نقدی نیز محکوم نماید.

۶- تقلب در انتخابات

-تعریف:

شخص، در صورتی مرتکب جرم تقلب در انتخابات شمرده می شود که:

الف- آرای را اضافه، کم، یا حذف نماید،

ب- نتیجه انتخابات را طوری منتشر نماید که با نتیجه واقعی رأی دهی مطابقت نداشته باشد.

ج- به هر شیوه دیگری نتیجه یک انتخابات را مخدوش نماید.

-مجازات:

مجازات جرم تقلب در انتخابات، حسب احوال، دو تا ده سال حبس می باشد.

۷- تهدید کاندیدای انتخاباتی

-تعریف:

شخص، در صورتی مرتکب جرم تهدید کاندیدای انتخاباتی شمرده می شود که:

الف- کاندیدای انتخاباتی را تهدید نماید یا هر نوع عمل غیر قانونی دیگری را علیه وی انجام دهد،

ب- به قصد وادار نمودن وی بر انصراف از کاندیداتوری خویش در انتخابات، یا به قصد جلوگیری وی از انجام فعالیت های قانونی اجازه داده شده در جریان یک کمپاین انتخاباتی.

-مجازات:

مجازات جرم تهدید کاندیدای انتخاباتی، حسب احوال، دو تا ده سال حبس می باشد.

دو) جرایم انتخاباتی در قانون جزای آلمان

ماده ۱۰۷- ایجاد اختلال در روند انتخابات

۱- هر کس، با توسل به زور یا تهدید به کاربرد زور، از انتخابات و یا تعیین نتیجه آن جلوگیری نماید، به مجازات حبسی که بیشتر از پنج سال نخواهد بود و یا جریمه نقدی محکوم خواهد شد، در موارد خطیر خاص به مجازات حبسی که کمتر از یک سال نخواهد بود محکوم خواهد شد.

۲- هرگونه اقدامی در این زمینه قابل مجازات خواهد بود.

الف) تقلب در انتخابات

۱- هر کس بدون حایز بودن شرایط لازم برای شرکت در انتخابات، رأی دهد یا به طریق دیگری موجب عدم صحت نتیجه انتخابات شود یا در نتیجه آن تقلب نماید، به مجازات حبسی که بیشتر از پنج سال نخواهد بود یا جریمه نقدی محکوم خواهد شد.

۲- هر کس نتیجه انتخابات را به اشتباه اعلام نماید یا موجب انتشار نتیجه خلاف واقع شود، به مجازات فوق محکوم خواهد شد.

۳- هرگونه اقدامی در این زمینه قابل مجازات خواهد بود.

ب) تقلب در اسناد انتخاباتی

- هر کس

۱- از طریق اظهارات غلط، اقدام به نام نویسی در لیست رأی دهندگان (دفتر ثبت رأی) نماید،
 ۲- یا دیگری را که می‌داند حق نام نویسی در لیست رأی دهندگان را ندارد ثبت نماید،
 ۳- از نام نویسی یکی از رأی دهندگان واجد شرایط که او از واجد شرایط بودن وی آگاه است جلوگیری نماید،

۴- به رغم فقدان شرایط لازم، خود را به عنوان کاندید در یک انتخابات نام نویسی نماید،
 به جزای حبسی که بیشتر از شش ماه نخواهد بود یا جریمه نقدی محکوم می‌گردد، مگر در مواردی که مجازات جرم وی، طبق قوانین دیگر، شدیدتر باشد.

ج) نقض اصل سرّی بودن انتخابات

هر کس مقررات مربوط به حمایت از محرمانه بودن انتخابات را به قصد آگاهی خود یا دیگری از محتوای رأی شخص دیگری نقض نماید، به جزای حبسی که بیشتر از دو سال نخواهد بود یا جریمه مالی محکوم خواهد شد.

ماده ۱۰۸- تهدید رأی دهندگان

۱- هر کس برخلاف قانون با توسل به زور یا تهدید به ایراد آسیب شدید، با سوءاستفاده از یک رابطه وابستگی مالی یا حرفه‌ای یا سایر فشارهای مالی، شخصی را وادار به اعمال حق خود جهت شرکت در انتخابات به شیوه خاصی نماید و یا از اعمال حق وی جهت شرکت در انتخابات جلوگیری کند، بر مجازات حبسی که بیشتر از پنج سال نباشد یا جریمه مالی محکوم خواهد شد و در موارد خطیر خاص به مجازات حبس از یک تا ده سال محکوم می‌گردد.

۲- هرگونه اقدام در این زمینه قابل مجازات خواهد بود.

الف) اغفال رأی دهندگان

۱- هر کس از طریق حيله، باعث اشتباه ديگري در مورد مفاد اظهارات وی در خصوص رأی دادن و یا رأی برخلاف اراده وی و یا بی اعتباری آن گردد، به جزای حبسی که بیشتر از دو سال نخواهد بود یا جریمه نقدی محکوم می گردد.

۲- هر گونه اقدام در این زمینه قابل مجازات خواهد بود.

ب- رشوه دادن به رأی دهندگان

۱- هر کس، در قبال شرکت در انتخابات به شیوه خاصی یا عدم شرکت در انتخابات، به دیگری پیشنهاد یا وعده منافع یا هدایایی را بدهد یا منافع و هدایایی را در اختیار وی قرار دهد، به جزای حبسی که بیشتر از پنج سال نخواهد بود و یا جریمه نقدی محکوم خواهد شد.

۲- هر کس در قبال شرکت در انتخابات به شیوه خاص یا عدم شرکت در انتخابات، از دیگری تقاضای منافع یا هدایایی را نماید و یا از وی وعده پرداخت منافع یا هدایایی را دریافت کند و یا هدایا و منفعی را بپذیرد به مجازات مشابهی محکوم خواهد شد.

سه) جرایم انتخاباتی در قوانین افغانستان

بند ۳ ماده ۸۶ قانون انتخابات مورخه ۱۳۹۲/۴/۲۹ اعمال ذیل را تخلف و تقلب انتخاباتی شمرده است:

- ۱- ارایه معلومات نادرست و غیر واقعی به کمیسیون، کمیسیون شکایات و کمیسیون رسانه‌ها.
- ۲- ثبت نام بیشتر از یک بار در یک انتخابات.
- ۳- فریب در ثبت نام، حصول کارت رأی دهی و یا اسناد انتخاباتی.
- ۴- داشتن بیشتر از یک تذکره تابعیت و یا سند رأی دهی دیگر.
- ۵- رأی دهی یا کوشش برای رأی دهی با استفاده از اسناد جعلی.
- ۶- رأی دهی با استفاده از سند یا کارت شخص دیگر.
- ۷- رأی دهی یا تلاش برای رأی دهی بیش از یک مرتبه در یک انتخابات.
- ۸- تغییر یا تبدیل اسناد انتخاباتی بدون مجوز و یا تحریف و جعل اسناد.
- ۹- حریق، محو یا سرقت اسناد انتخاباتی بدون مجوز و یا سرقت آن.
- ۱۰- پنهان کردن اسناد انتخاباتی به منظور کتمان حقایق.
- ۱۱- استفاده و نگهداشت فهرست، کارت، ورق رأی، فورمه و سایر مواد انتخاباتی از طرف اشخاص غیر مسئول.

۱۲- استفاده از سمبول، رنگ، شعار و سایر علائم مربوط به کاندید در مراکز رأی دهی.

۱۳- استفاده از سمبول و سایر علائم مربوط به کمیسیون و ادارات دولتی در مواد تبلیغاتی.

۱۴- دخالت در مواد و لوازم انتخاباتی یا صندوق رأی، بدون مجوز.

- ۱۵- اخلال کار موظفین انتخابات.
- ۱۶- نقض اصول رفتار کاندیدان، ناظرین، مشاهدین و کارکنان انتخابات.
- ۱۷- نقض اصول رفتار رسانه‌ها.
- ۱۸- اعمال فشار، ممانعت از دسترسی به معلومات و ایجاد محدودیت غیر قانونی و غیر اصولی علیه ژورنالیستان که از رویدادهای انتخاباتی گزارش تهیه می‌نمایند.
- ۱۹- استفاده از امکانات و وجوه مالی از منابع غیر قانونی.
- ۲۰- دریافت یا قبول مساعدت‌های مالی و تخنیک‌ی از اتباع یا دول خارجی و یا نمایندگی‌های سیاسی کشورهای خارجی مقیم افغانستان.
- ۲۱- تهدید، تخویف، هتک حرمت، تشدد و اعمال فشار علیه رأی‌دهنده، کاندید، ناظر، مشاهد، رسانه و کارکن انتخابات.
- ۲۲- اغوا، تحریک یا وادار نمودن اشخاص به ارتکاب تخلف.
- ۳۲- تقلب در رأی‌دهی یا شمارش آراء یا سایر امور مربوط به انتخابات.
- ۲۴- پیشنهاد و یا اخذ رشوت به قصد اعمال نفوذ در مراحل انتخابات یا هر منظور دیگر.
- ۲۵- عدم رعایت احکام این قانون، لوایح و طرز‌العمل‌های کمیسیون، کمیسیون شکایات و کمیسیون رسانه‌ها.
- ۱۶- ممانعت ناظرین و مشاهدین ملی و بین‌المللی از نظارت بر روند انتخابات.
- ۲۷- کم کردن و یا زیاد کردن آراء در جریان شمارش و ثبت نتایج به نفع و یا به ضرر کاندید و یا کاندیدان که بر نتایج نهایی تأثیر نکرده باشد.
- ۲۸- اعمال تشدد توأم با استفاده از سلاح ناریه، جارحه و یا ضاربه به ضرر یا نفع شخص یا اشخاص در مرکز رأی‌دهی.
- ۲۹- حرکت دسته‌جمعی قهرآمیز و خشونت‌بار که منجر به تشنج و اخلال نظم اجتماعی و برهم خوردن جریان انتخابات گردد.
- ۳۰- جلوگیری از مشارکت واجدین شرایط رأی‌دهی، کاندیدان، ناظرین، مشاهدین و اصحاب رسانه‌ها در روند انتخابات با استفاده از نیروی فیزیکی.
- ۳۱- سوءاستفاده از وسایل، لباس و علائم نظامی اعم از اردو، پولیس و امنیت ملی به منظور ترساندن و یا تحت تأثیر قرار دادن رأی‌دهنده، کاندید و یا ناظر و مشاهد به نفع یا ضرر کاندید. و اما مجازات، برای تخلفات و تقلبات یادشده، در ماده ۹۶ قانون مذکور، نوعاً جریمه نقدی، پیش‌بینی شده‌است که از دوازده هزار شروع و شدیدترین آن به صد هزار افغانی می‌رسد.

نتیجه‌گیری

از مقایسه سه نظام انتخاباتی بین‌المللی، کشور آلمان و افغانستان در ارتباط با نظام انتخاباتی افغانستان به نتایج ذیل دست می‌یابیم:

۱- عدم تناسب بین جرایم و مجازات‌ها، به این معنا که در دو نظام انتخاباتی بین‌المللی و آلمان، مجازات حبس و چه بسا حبس شدیدی چون ده سال برای برخی جرایم انتخاباتی پیش‌بینی شده است؛ در حالی که در قانون افغانستان صرفاً سخن از جریمه‌های نقدی به میان آمده است.

۲- در قانون انتخابات افغانستان در برابر تخطی و تخلف «مجازات» در نظر گرفته شده است. آگاهان علم حقوق به خوبی واقف‌اند که مجازات در برابر جرم است نه در برابر تخطی و تخلف که از نظر شدت در درجه پایین‌تری از جرم قرار دارند. علاوه بر این، کاربرد مجازات در برابر اعمالی خفیف‌تر از جرم، مغایر با اصل قانونی بودن جرم و مجازات می‌باشد.

اضافه بر این، باید خاطر نشان نمود، این که قانون‌گذار در سراسر این قانون، کلماتی چون تخطی، تخلف و تقلب را به کار برده است نشان می‌دهد که تمایل چندانی نداشته است که عنوانی به نام «جرایم انتخاباتی» را در نظام حقوقی افغانستان رسماً شناسایی نماید. این در حالی است که در سطح بین‌المللی و برخی کشورهای پیشرفته که آلمان به عنوان نمونه آن ذکر شد، جرایم انتخاباتی به عنوان یک دسته جرایم شدید، رسماً در قوانین، شناسایی شده است.

۳- و سخن آخر آن که اگر این بار جرایم شدیدی در خلال انتخابات رخ دهد و همان‌طور که در بند ۱۱ ماده ۲۶ قانون تشکیل، وظایف و صلاحیت‌های کمیسیون مستقل انتخابات و کمیسیون مستقل شکایات انتخاباتی ذکر شده است، کمیسیون مستقل شکایات انتخاباتی، قضیه جرمی را برای رسیدگی به خائونالی و محاکم ارجاع دهد، معلوم نیست که در مورد صلاحیت محاکم عادی در رسیدگی به جرایم انتخاباتی، مانند انتخابات دوره قبل، دوباره جنجال نشود. بنابراین جای خالی یک «محکمه مستقل انتخاباتی» هنوز هم احساس می‌شود.